

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీకవితార్కికసింహస్య సర్వతంత్రస్వతంత్రస్య
శ్రీమద్వేంకటనాథస్య వేదాంతాచార్యస్య కృతిషు
యాదవాభ్యుదయే మహాకావ్యే

॥ ఏకాదశః సర్గః ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

శ్రీ రంగరామానుజ మహాదేశికన్

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

॥ ఏకాదశః సర్గః ॥

శ్రీమాన్ వేంకటనాథార్యః కవితార్కికకేసరీ ।
వేదాంతాచార్యవర్యో మే సన్నిధత్తాం సదా హృది ॥

తదద్భుతం క్రీడితకం క్రమేణ శ్రుత్వా హరేరప్రతిమానశక్తేః ।
మహాబలాన్ కంసవధాదిజన్మా మన్యుః ప్రపేదే మగధేంద్రముఖ్యాన్ ॥ 11.1 ॥

గోపాలడింభో నరపాలహంతా కులే యదోరంచితమాతపత్రం ।
అన్యచ్ఛ భూమ్యామధరోత్తరత్వం హంతేతి వాదాన్ ప్రభురభ్యనందత్ ॥ 11.2 ॥

హాలాదిభిర్హేతివరైర్యథార్హం
రథాంగముఖ్యైరపి రామకృష్ణౌ ।
స్వవృత్తియోగ్యావసరోపయాతైః
ప్రాచీం శ్రియం ప్రాదురభావయేతాం ॥ 11.3 ॥

స దైత్యజిద్వద్భవరూఢినీనాం
సంప్రాపకం సారథిమాత్రశేషం ।
పునః ప్రవృత్తానుశయః పురీం స్వాం
నిన్యే జరాసంధమహార్యసంధః ॥ 11.4 ॥

సమాహృతైః సైన్యమహాసముద్రైః
ఆయాతమష్టాదశ సాంపరాయాన్ ।
దేహవశేషం ప్రజిఘాయ దీనం
దేహీన భీమేన విభేత్తుమిచ్ఛన్ ॥ 11.5 ॥

స్వదత్తశక్త్యా ముచుకుందదృష్ట్యా
 భస్మావశేషో భవితా ద్రుతం యః |
 కలేరివాత్మానమనంతదోషం
 యం కాలపూర్వం యవనం ప్రచఖ్యుః || 11.6 ||

బలస్య చ స్వస్య చ బాహుభూమ్నా
 యదాహృతమ్లేచ్ఛమృగాధిపానాం |
 సహస్రకోటీగుణితం సహస్రం
 పంచత్వమాయాస్యతి పంచసంఖ్యం || 11.7 ||

తదాగమే యాదవపుంగవనాం
 విప్రవమానోపనతం విషాదం |
 నివారయామాస న వాసుదేవః
 ప్రఖ్యాపయన్ బ్రాహ్మమృషేః ప్రభావం || 11.8 ||

నిసర్గనిధ్యేయపరావరః సః
 సంమంత్ర్య సార్థం యదువంశవృద్ధైః |
 విహాతుమిచ్ఛన్ మధురాం శుభంయుః
 సంకల్పయామాస పురీం తదన్యాం || 11.9 ||

స్వయం ప్రవృత్తైరపి వృష్ణివీరైః
 త్రాతుం క్షమాం త్రాసితదైత్యలోకః |
 అనన్యసాధారణశక్తిరన్యాం
 సంకల్పయామాస పురీమపూర్వాం || 11.10 ||

జహౌ ధరిత్రీమివ జామదగ్న్యః
 కౌలీమయోధ్యామివ కోసలేంద్రః |
 అచింత్యవృత్తిర్మధురామనింద్యాం
 తజ్జన్మజాతో మహిమా తు నైనాం || 11.11 ||

పరిత్యజన్నవ్యభిమత్య తిష్ఠన్
 వ్యాప్తః శుభం వ్యక్తిపదం తదగ్ర్యం ।
 అనన్యభాజామభజత్ స దేవః
 తస్మిన్ సతాం ప్రాగివ సన్నిధానం ॥ 11.12 ॥

అహంసపద్మామివ వాహినీం తాం
 వీతేందుతారామివ వాసతేయాం ।
 సమాప్తకార్యామివ సత్రశాలాం
 శూన్యాం పురీం ప్రేక్ష్య జగామ శౌరిః ॥ 11.13 ॥

చిత్రావశేషద్విరదాశ్వయోధా
 శుకాదిసంభాషణశేషసూక్తా ।
 మణిప్రభాశేషితదీపికా సా
 నామ్నైవ మాధుర్యవతీ తదాఽఽసీత్ ॥ 11.14 ॥

ప్రాచీనమాదృత్య నివాసభూమిం
 ప్రత్యజ్ఞుభీం పద్ధతిమాదదానా ।
 స్థిరం పదం ప్రాప్తుమియేష సేనా
 సత్త్వాధికా ధీరివ సాత్త్వతానాం ॥ 11.15 ॥

ఉత్సారయన్ ధూలిమివాగ్రయాయీ
 వినిర్ద్దిశన్ వాసమివాతిదూరాత్ ।
 ప్రత్యుద్గమాయ త్వరయన్నివాభిం
 మరుద్వౌ మందవిధూతకేతుః ॥ 11.16 ॥

ప్రభూతభీమోన్నతనాగనక్రా
 పారిష్లవైరూర్మితీ తురంగైః ।
 అపూర్వవారాన్నిధిమావ్రజంతీ
 స్వయం తథా శౌరిచమూరభూత్ సా ॥ 11.17 ॥

సమేతి మాం సాత్త్వతవాహినీయం
 సిష్ఠాసయా హంత జిగీషయా వా |
 ఇతి ప్రభూతాద్భుతవైభవాం తాం
 ఉపేంద్రనాథాముదధిః శశంకే || 11.18 ||

గతాగతైర్యోధుమివ ప్రవృత్తైః
 ఆసీదతామద్భుతభీమవేగౌ |
 మిథఃప్రతిచ్ఛందతయా ప్రతీక్ష్య
 వేలావనే సైన్యమహాసముద్రౌ || 11.19 ||

మహీయసా సైన్యరవేణ సద్యః
 పయోధిరంతర్హితతీవ్రఘోషః |
 ప్రకంపమానో భృశమాబభాసే
 భయేన తూష్ణిమివ భావ్యమానః || 11.20 ||

ప్రతీక్ష్య సేనాముపధావమానాం
 పత్యా నదీనాం ప్రణిధీయమానః |
 ప్రకాశయన్ సర్వజనానుకూల్యం
 సమీరణో మందతరం చచార || 11.21 ||

వదన్నివ స్వాగతమాగతేభ్యః
 ప్రభూతసంతోషభవైః ప్రణాదైః |
 తరంగహస్తప్రహితైః సరస్వాన్
 అభ్యర్చయామాస యదూన్ పయోభిః || 11.22 ||

చిరప్రయాతం పరిహృత్య శయ్యాం
 అభ్యాగతం వారిధిరాదరేణ |
 మిథఃసమాయోజితవీచిహస్తః
 ప్రాయః ప్రభుం ప్రార్థయత ప్రసాదం || 11.23 ||

నివేశ్య సేనాముదధేః సమీపే
 తాలాంకసంభావితరాజతాలే |
 దయార్థమేఘాపమదేహభూమా
 విశ్వంభరో విశ్రమయాంచకార || 11.24 ||

కదాచిదాత్మానమవాప్తరత్నం
 కపాలినం చంద్రకలావతంసం |
 క్షమం సుభిక్షాం చ దివం విధాతుం
 ధ్యాతాగతం సింధుమథాదిదేశ || 11.25 ||

అనారత ప్రాప్తజయోద్యమానాం
 ధర్మం నిజం ధారయతాం యదూనాం |
 అపత్యరక్షోచితమంతరీపం
 దివ్యోపమం దేయమిహ త్వయేతి || 11.26 ||

స తస్య దిక్పాలనివాసకల్పాం
 విధిత్యతో వృష్టిపురీం విశాలాం |
 అగాధపాథః పరిఖాభిగుప్తం
 ద్వీపం దదౌ దుర్గవిధానయోగ్యం || 11.27 ||

బలోత్తరాణామపి బహ్వామిత్రం
 స్థీతం యదూనాం కులమీక్షమాణః |
 అవంధ్యయన్ విశ్వవిదర్థశాస్త్రం
 దురాక్రమం దుర్గమియేష కర్తుం || 11.28 ||

స శాసితా శాస్త్రమనుప్రతస్థే
 కర్మాఽదదే కర్మఫలప్రదాతా |
 ప్రభుః స్వబుద్ధ్యేవ జగంతి గోప్తుం
 కుర్వీత బాహ్యైరపి కిం న గుప్తిం || 11.29 ||

ప్రభూతరత్నద్యుతికేసరం తత్
 ప్రవాలపత్రౌఘపరీతపార్శ్వం ।
 స్థానం హరేరిష్టతమం తదాసీత్
 సంభూతిరాజీవమివేందిరాయాః ॥ 11.30 ॥

ప్రచోదితస్తత్ర చ విశ్వకర్మా
 నాథప్రసత్త్యై నలినాసనాద్యైః ।
 రథ్యాదివైచిత్ర్యవతీం వితేనే
 రాశిం గుణానామివ రాజధానీం ॥ 11.31 ॥

స శిల్పవిద్యాం విధినోపదిష్టాం
 అశేషతో నూనమధీత్య దాక్ష్యాత్ ।
 శుభాని తస్యాం భవనాని కర్తుం
 సౌధేషు దివ్యేషు చకార యోగ్యాం ॥ 11.32 ॥

గతాగతార్థం హరివాహినీనాం
 సేతుం చ యోగేన బబంధ సింధౌ ।
 చకార దిగ్భాగ విమూఢతాం యః
 ప్రత్యర్థినాం చక్రధర ప్రభావాత్ ॥ 11.33 ॥

నలేన పూర్వం స్వసుతేన సృష్టాత్
 నవీనమన్యూనతరం స్వక్ష్మప్తం ।
 సమీక్ష్య తుష్యన్నపి విశ్వకర్మా
 నాథాయ రోచేత న వేత్యతామ్యత్ ॥ 11.34 ॥

స సేతురాస్కందితకూలయుగ్మః
 సంకల్పితో వాసవలోకతక్షా ।
 మహాపురీం తాం చ మహీం చ మాతుం
 మధ్యే తులాదండ ఇవార్పితోఽభూత్ ॥ 11.35 ॥

నివేదితాం నిర్జరశిల్పినైవ
 స్వయం చమత్కారవతా సుక్తప్తాం ।
 అదృష్టపూర్వామివ విశ్వదర్శీ
 దృష్టిః సతాం ద్రష్టుమియేష నాథః ॥ 11.36 ॥

నిజప్రతిచ్ఛందనిదర్శనీయాం
 మృగ్యోపమానాంతరమృష్టకాంతిం ।
 ఉదన్వతా దత్తకరేణ దేవః
 ప్రదర్శితాం పూర్వమవైక్షతైనాం ॥ 11.37 ॥

అనన్యదృష్టిం నగరీ నవీనా
 విస్మేరతాం విశ్వపతిం నినాయ ।
 స్వయంప్రభైః సౌధభర్తైరుదారైః
 తుంగైః సుమేరోరివ రత్నశృంగైః ॥ 11.38 ॥

తామద్భుతాం తారకితాగ్రసౌధాం
 ధర్మస్య పూర్ణామివ యోగసిద్ధిం ।
 సపౌరమృత్యుః సమయాన్వవేక్షీ
 వివేశ వృష్ణ్యంధకయాధనాథః ॥ 11.39 ॥

పరేణ నాకం ప్రలయానభిజ్ఞాం
 అధీయతే యస్య పురీమచింత్యాం ।
 స లోకనాథో విదధే సనాథాం
 దూరాధికాం ద్వారవతీం దివోఽపి ॥ 11.40 ॥

విధాయ యస్యాం విదితైః స్వచిహ్నైః
 యదూన్ యథాస్థాన నివేశతుష్టాన్ ।
 తామేవ నాథఃత్రిదశాభినంద్యాం
 త్యక్తామయోధ్యాం మధురాం చ మేనే ॥ 11.41 ॥

ఉదన్వతి వ్యోమతలే చ లగ్నాం
 దృష్టోభయా దర్పణదర్శనేయే ।
 యామద్భుతామాత్మపురీం చ దేవాః
 ఛాయామమన్యంత మిథః సమీక్ష్యాం ॥ 11.42 ॥

ప్రాకారచక్రం పృథుభిస్తరంగైః
 ఆస్ఫాలయన్నంబుధిరాత్తవేగః ।
 అమర్త్యముఖ్యైరపి జాతకోపైః
 అక్షోభ్యతాం వ్యాకురుతేవ యస్యాః ॥ 11.43 ॥

యత్సౌధపర్యంకజషాం వధూనాం
 సంగృహ్య నిఃశ్వాసగుణం సమీరః ।
 పద్మేషు నూనం ప్రదిశన్ ప్రభాతే
 గతాగతం యాతి గవాక్షవర్త్యా ॥ 11.44 ॥

జాలాని యత్రాగురుధూమజాలైః
 సందిగ్ధపారావతసన్నిధానైః ।
 అవాసయన్ నూనమహార్యగంధాన్
 ఆసేదుషాం నాకసదాం విమానాన్ ॥ 11.45 ॥

పరార్థ్యరత్న ప్రచితాత్మభిర్యా
 ప్రాసాదమాలాభిరలంకృతాంగీ ।
 నాథోపభోగానుగుణాం పయోధౌ
 ననంద దృష్ట్వైవ నిజామభిఖ్యాం ॥ 11.46 ॥

మణిప్రదీప ప్రశమప్రయుక్తే
 విహారచూర్ణే విఫలే వధూనాం ।
 అపత్రపాయాః సమయేఽపి యస్యాం
 అభూదనాస్థా పరమార్థదీపే ॥ 11.47 ॥

ప్రాయేణ యత్ర ప్రమదాజనానాం
 నిత్యం గుణైరప్రతిమైర్నిరుద్ధాః ।
 సంస్కారయోగాదపి లబ్ధసత్త్వాః
 చిత్రార్పితా నాకసదో విచేరుః ॥ 11.48 ॥

యదంతరే యామికవారణానాం
 ఆసేదుషామంబునిధేరభిఖ్యాం ।
 కరాభిమర్శేషు పునశ్చకాసుః
 కల్లోలలగ్నా ఇవ కర్ణశంఖః ॥ 11.49 ॥

సౌధేషు యస్యాం యువసేవితేషు
 త్రివిష్టపాదవ్యధికోన్నతేషు ।
 వ్రీలాతిభారాన్నమితా ఇవాఽఽసన్
 వైమానికైరధ్యుషితా విమానాః ॥ 11.50 ॥

న షడ్భిరాసన్ వ్యసనాని పుంసాం
 యద్వాసినామీతిభిరూర్మిభిర్వా ।
 అయోగయత్నేన వినైవ చాంతే
 జజ్ఞై జగద్ధాతరి బుద్ధిరేకా ॥ 11.51 ॥

అదేశకాలప్రవిభాగభాజా
 భూమ్నా జగద్ధాతురచింత్య భూమ్నః ।
 యస్యాం విహారోపవనాన్యభూవన్
 సమాధియోగ్యాని తపోవనాని ॥ 11.52 ॥

అనంహసామధ్వరదీక్షితానాం
 ఆహ్వనతః ప్రాగపి సన్నిధానాత్ ।
 అభుంక్త కృత్స్నాని హవీంషి నిత్యం
 యత్ర స్వయం యజ్ఞతనుః స దేవః ॥ 11.53 ॥

రతిప్రసూతా ఇవ రాజకన్యా
 రసోదధేరూర్మిపదం భజంత్యః |
 విరక్తభావ్యం తమవాప్య యస్యాం
 రాగోపపన్నా రమయాంబభూవుః || 11.54 ||

ప్రవాలచిత్రీకృతజాలకశ్రీః
 సాలావృతా సంభృతపత్రజాలా |
 పరిష్కృతా భద్రమృగాదిభిర్యా
 బభౌ స్మరస్యేవ విహారవన్యా || 11.55 ||

ధ్వజాగ్రభిన్నాత్ తుహినాంశుబింబాత్
 అనుక్షరంత్యా సుధయాఽనులిప్తైః |
 చిరప్రకృష్టైరపి యత్ర సౌధైః
 నిత్యం నవీనైరివ నిర్భభాసే || 11.56 ||

స్వవైభవైరప్రతిరూపశోభైః
 వ్యక్తశ్రియో వాఙ్మనసా నివృత్తైః |
 తిరోదధుర్యత్ర నరేంద్రవాసాః
 స్వయంప్రభాం దేవసభాం సుధర్మాం || 11.57 ||

విభూతిభేదైరనుపప్లవైర్యా
 భోగార్థినాం భూమిగతాప్యభౌమైః |
 నివారయామాస తపోధనానాం
 వాసాదరం వాసవరాజధాన్యాం || 11.58 ||

యత్సౌధరత్నప్రకరేషు విష్వక్
 ప్రసారితైరన్వహమైకముఖ్యాత్ |
 కరైః సహస్రేణ గృహీతదీప్తిః
 ప్రద్యోతతే నూనమతీవ భాస్వాన్ || 11.59 ||

యచ్ఛంద్రశాలాసు నిషేదుషీణాం
 మృగీదృశాం హారమణిప్రకాశైః ।
 తిరస్కీయాం ప్రాప్య విలజ్జమానాః
 తారాగణా నూనమధశ్చరంతి ॥ 11.60 ॥

గృహేషు యస్యాం మణిభిత్తిభాగే
 ప్రతిక్షణం దృష్టముఖేందుబింబః ।
 వధూజనః కేవలమగ్రహస్తైః
 ఆదత్త మంగల్యతయాఽఽత్మదర్శం ॥ 11.61 ॥

అనంతచిత్రప్రతిమాభిరామైః
 అజస్తమాక్రాంతదిశావకాశైః ।
 అభావయద్గోపురవైభవైర్యా
 విశ్వప్రసూతేరివ వైశ్వరూప్యం ॥ 11.62 ॥

సరోభిరుల్లాసితపుష్కరశ్రీః
 సంగోజ్జితైః సంగమితప్రయాగా ।
 ప్రభాసితా రత్నగణాంశుభిర్యా
 ధర్మాశ్రయాణామివ సంసదాసీత్ ॥ 11.63 ॥

హసద్భిరుచ్చైఃశ్రవసం హయాగ్న్యైః
 ఐరావతం దంతివరైశ్చ దృష్టైః ।
 నరోత్తమైర్నాకసదశ్చ యాఽభూత్
 సుభూభిరవ్యవసరసః స్వయం ద్యౌః ॥ 11.64 ॥

వప్రేషు యస్యాః స్ఫటికప్రదేశాన్
 ద్వారాభిమానాత్ ద్రుతమాపతంతః ।
 అవాపురాగంతుజనాః సలీలైః
 అంతఃస్మితైర్నాగరకైర్నిరోధం ॥ 11.65 ॥

పయోభిరచ్ఛస్ఫటికద్రవాభైః
 దవీయసాం దర్శనమాదధానైః ।
 సుధాధికస్వాదురస్థైరవిందన్
 స్వాంతోపమాం యత్ర సతాం సరస్యః ॥ 11.66 ॥

యామేకచిత్తః ప్రసమీక్ష్య తుష్యన్
 యాదోనిధేరాహితదిష్టివృద్ధిం ।
 లజ్జామయాసీదివ విశ్వకర్మా
 లంకాదినిర్మాణకథాప్రసంగే ॥ 11.67 ॥

సమగ్రరత్నైః శుభాకృతిం యాం
 సనాయకాం మధ్యజుషా త్రిధామ్నా ।
 రమ్యాం హి హృద్యాం హృదయేన నూనం
 రత్నాకరో రత్నమధత్త భూషాం ॥ 11.68 ॥

అభిన్నసత్వాన్నభసః పరస్మాత్
 క్షీరోదధేరంశుమతశ్చ బింబాత్ ।
 రమాసఖస్య ప్రణిధానభాజాం
 యాభూత్ ప్రియం వ్యక్తిపదం పృథివ్యాం ॥ 11.69 ॥

యత్సౌధభాజాం నిశి సుందరీణాం
 ముఖేందుభిశ్చూషితకాంతిమిందుం ।
 సద్యః స్వనిష్యందసుధాప్రవాహైః
 ఆప్యాయయామాసురివేందుకాంతాః ॥ 11.70 ॥

ఉద్వేలచంచత్తురగోర్మిమాలాం
 ఉద్ధోషితాముత్సవతూర్యఘోషైః ।
 ప్రభూతరత్నైః ఫునిధిం పయోధిః
 యామద్భుతాం యా చ తమన్వకార్షత్ ॥ 11.71 ॥

యద్వప్తశైలేషు దివాఽపి సింధోః
 ఆస్ఫాలనాదుత్పత్తితైః పృషద్భిః |
 ఉత్తిప్తముక్తాఫలదర్శనీయైః
 ఆలక్ష్మ్యతారౌఘమభూద్విహాయః || 11.72 ||

కలత్రపుత్రాదిజషామజస్తం
 దీర్ఘాయుషాం యత్ర సతాం జనానాం |
 ధర్మైకభాజామితరే పుమర్థాః
 ప్రాయః స్వయం సన్నిదధుః స్వభూత్యై || 11.73 ||

రరాజ సా రామజనార్దనాభ్యాం
 ప్రాప్తప్రకాశాఽపి యదుప్రవీరైః |
 సత్యేవ తారానికరే త్రిలోకీ
 చక్షుష్మతీ చంద్రదివాకరాభ్యాం || 11.74 ||

ప్రభుణా సహస్రవదనేన వర్ణ్యతాం
 ద్విగుణైరముష్య నయనైరవేక్ష్యతాం |
 శ్రుతిభిశ్చ తస్య బహుధా నిశమ్యతాం
 అధికాం తతః శ్రియమవాప సా పురీ || 11.75 ||

స్వయమజని కిమత్ర శ్వేతమేవాంతరీపం
 పరిణతముత కించిద్భాగధేయం పృథివ్యాః |
 వరుణనగరమన్యద్వారిధేరుత్థితం వా
 కిమిదమితి పురం తత్ కీర్తయంతి స్మ పౌరాః || 11.76 ||

రామప్రష్ఠైరధివసతి సా రాజధానీ జగాహే
 లోకాధీశే సహ బహుమతైర్లోకపాలైరివాన్వైః |
 ఆశ్చర్యాణాం ప్రకృతిరియమిత్యద్భుతావేశయోగ్యాం
 అప్రత్యూహామనితరతులారోహణీయామభిఖ్యాం || 11.77 ||

తన్మధ్యే విరచితశిల్పమేరుకల్పం
 వైచిత్ర్యాదపహృతవైజయంతగర్వం ।
 ప్రస్పష్టం నిజమివ పారమేష్ఠ్యముర్వాం
 ప్రాసాదం ప్రభురధివాసయాంచకార ॥ 11.78 ॥

రామః పునర్వృజముపేత్య విహరభేదైః
 ఆశ్వాసయన్ సహచరైః సుహృదశ్చ సర్వాన్ ।
 విశ్రాణితాం దుహితరం వరుణేన విందన్
 సీరావకృష్ణయమునాస్సపితో విజహ్రా ॥ 11.79 ॥

ప్రత్యంచమభిమవధూతవతోఽతిదూరం
 దగ్ధుశ్చ కూలమివ దక్షిణమస్తభూమ్నా ।
 ఆకర్షతశ్చ సరితం సవిత్ప్రసూతాం
 రామస్య తస్య శుశుభే రసికస్య లీలా ॥ 11.80 ॥

పద్మయోనివచనాదుపనీతాం
 ప్రాక్తనీం ప్రియతమామివ కాంతిం ।
 రేవతస్య తనయామనురూపాం
 రేవతీం చ పరిణీయ స రేమే ॥ 11.81 ॥

॥ ఇతి శ్రీకవితార్కికసింహస్య సర్వతంత్రస్వతంత్రస్య
 శ్రీమద్వేంకటనాథస్య వేదాంతాచార్యస్య కృతిషు
 యాదవాభ్యుదయే మహాకావ్యే ఏకాదశః సర్గః ॥

కవితార్కికసింహాయ కల్యాణగుణశాలినే ।
 శ్రీమతే వేంకటేశాయ వేదాంతగురవే నమః ॥